

64-72-12/2
18.02.19

Голові спеціалізованої вченої ради К 35.052.24
у Національному університеті «Львівська політехніка»
д. пед. н., професору
Муқан Н. В.

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» **Лавриш Юліани Едуардівни** на дисертаційне дослідження **Брандибури Ірини Юріївни** «Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Актуальність дослідження зумовлена процесами глобалізації, інтеграції, інформатизації суспільства, стрімкими соціально-економічними змінами, що висувають нові вимоги до людини в усіх сферах її діяльності. Модернізація вітчизняної вищої освіти, необхідна в умовах входження України до світового освітнього простору, вимагає кардинальних зрушень у діяльності закладів вищої освіти. Одним із напрямів, що потребує швидкого оновлення й розвитку, є система професійної підготовки політологів в університетах країни, оскільки саме політологія є ключовим чинником змін у формуванні більш високого рівня політичної свідомості сучасного суспільства.

Професійна підготовка політологів в Україні має певні здобутки, проте рівень її розвитку, на жаль, не відповідає потребам сучасного суспільства. Необхідно підвищувати рівень підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі політології відповідно до міжнародних освітніх стандартів, вдосконалювати нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення, знайти шляхи використання потенціалу інтернаціоналізації й міждисциплінарності та їх фактичної реалізації в освітньому процесі системи вищої освіти.

Трансформаційні процеси в європейському освітньому просторі спонукають вчених та педагогів-практиків до вивчення передового педагогічного досвіду підготовки фахівців-професіоналів, які за своїми компетентностями відповідають рівню вимог сьогодення. Реформування системи професійної підготовки політологів можливе за умов аналізу та поєднання реалізації національно-державних інтересів та особливостей системи підготовки політологів України із закономірними тенденціями світового розвитку та трансформації системи професійної підготовки політологів, зокрема в університетах Англії та

Уельсу. Конструктивні ідеї досвіду Англії та Уельсу є особливо цінними, оскільки країни реалізують загальноєвропейські тенденції, водночас зберігши національну самобутність цієї галузі, яка має глибоке історичне коріння. Тому порівняльно-педагогічне дослідження, яке здійснила Брандibuра Ірина Юріївна, видається актуальним, своєчасним та цілком доцільним. Вивчення досвіду Англії та Уельсу сприятиме розробленню теоретико-методологічних засад, удосконаленню нормативно-правового забезпечення неперервної професійної підготовки політологів в Україні, необхідних для її модернізації та випереджального розвитку.

Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту, питання лінгвометодики та педагогіки». Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми «Теорія і практика розвитку освітніх систем та професійної підготовки фахівців в умовах трансформаційних суспільних процесів» (номер держреєстрації 0115U000456).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою:

- здійснено цілісний порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу;
- вперше виявлено особливості професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу;
- досліджено організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу;
- розроблено й обґрунтовано структурну модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології, яка відображає теорії та концепції, принципи, мету і завдання, основні компоненти, зміст, форми і методи професійної підготовки;
- окреслено можливості використання прогресивних ідей і досвіду Англії та Уельсу в умовах України.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагому наукову новизну, яка полягає в тому, що авторкою виявлено, проаналізовано та порівняно зміст навчальних програм та модульних курсів професійного навчання політологів англійських та вітчизняних університетів. Уточнено зміст понять: «бакалавр гуманітарних наук з політології», «фахівець з політології». Подальшого розвитку набули положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців з політології на основі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, тісної співпраці університетів з місцевою громадою і потенційними роботодавцями.

4. *Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації*

Аналіз змісту дисертації, автореферату та публікацій І. Ю. Брандибури дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених авторкою результатів. У роботі переконливо обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету й завдання. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження – *теоретичних* (аналізу, порівняння, систематизації, узагальнення, системно-функціонального аналізу, наукової екстраполяції), *емпіричних* (спостереження, опитування та пошуку шляхів адаптації позитивного зарубіжного досвіду організації вищої освіти в умовах реформаційних змін в освіті України). Вибір методів зумовлений поставленою метою й завданнями, які розв'язує авторка.

Методологічну основу дослідження становлять основні положення теорії наукового пізнання, положення про єдність теорії і практики, принципи всебічності вивчення педагогічних процесів та явищ, комплексного використання методів дослідження. Основними підходами, що уможливили об'єктивне вивчення організаційно-педагогічних засад стали міждисциплінарний, системний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи.

Опрацювання широкої джерельної бази (415 найменувань, з них 313 – іноземними мовами) дало можливість дисертантці досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема, проаналізувати нормативно-правову базу професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології, визначити структурно-функціональні особливості й тенденції розвитку, здійснити прогностичне обґрунтування розвитку зазначеної галузі в Україні з урахуванням прогресивних ідей та досвіду університетів Англії та Уельсу.

Результати дослідження є достатньо апробовані на науково-практичних конференціях, форумах, педагогічних читаннях міжнародного та всеукраїнського рівнів й висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. *Значення отриманих автором результатів для науки і практики*

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали (модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології, науково-методичні рекомендації) можуть використовувати науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти України у процесі розробки та реалізації освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів гуманітарних наук за спеціальністю 052 «Політологія». Результати дослідження, матеріали монографії на тему «Професійна підготовка фахівців з політології: досвід Англії та Уельсу», обґрунтовані провідні поняття і база даних можуть

бути корисними для викладачів закладів вищої освіти в оновленні навчальних планів і освітніх програм, навчальних курсів з педагогіки, порівняльної педагогіки та використані у педагогічних і порівняльних дослідженнях; розробленні навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з політології. Особлива цінність роботи полягає у виявленні автором конструктивних ідей англійського досвіду професійної підготовки політологів та обґрунтуванні можливих шляхів їх упровадження в розбудові цієї галузі в Україні.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес українських закладів вищої освіти, що підтверджується довідками, поданими в тексті дисертації та автореферату.

Дослідження має прогностичний потенціал, зумовлений можливістю здійснення на його основі подальших наукових пошуків у галузі неперервної професійної підготовки політологів.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота має чітку, науково обґрунтовану структуру, яка відповідає логіці поставлених завдань, і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи відповідає основним завданням дослідження та відображає їх виконання.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що воно є самостійним, науково виваженим, відзначається науковою новизною, має теоретичне та практичне значення. Аналіз та узагальнення ідей вітчизняних та зарубіжних, зокрема англійських науковців, уможливили розгляд системи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу як: автономної, гнучкої, практично орієнтованої, диверсифікованої з міждисциплінарним характером освітніх програм та акцентуванням на самостійній та науково-дослідній роботі в освітньому процесі.

Вважаємо, що в дисертації І.Ю. Брандибури на основі вивчення великої кількості наукових джерел та практичного досвіду англійських фахівців автор ґрунтовно проаналізувала цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційний, контрольний-регулювальний та оцінно-результативний компоненти професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу. Дисертантка доводить необхідність та доцільність застосування міждисциплінарних зв'язків у системі професійної підготовки фахівців у галузі політології, що реалізуються через міждисциплінарні наукові дослідження та інтегровані освітні програми, що передбачають отримання ступеня подвійної, потрійної або основної/додаткової спеціальності. Це відображає комплексний підхід до навчання і створює умови для формування цілісного наукового світогляду.

Слушними та актуальними видаються міркування дисертантки про громадсько-дослідницьку діяльність та навчання через суспільно корисну працю як освітню стратегію, що поєднує служіння громаді, навчання і рефлексію,

збагачує навчальний процес, розвиває почуття громадянської відповідальності та посилює суспільну роль університетів. Залучення студентів-політологів до громадської діяльності у рамках навчальної програми через суспільно корисну працю, громадсько-навчальну та громадсько-дослідницьку діяльність сприяє формуванню високого рівня громадянської свідомості і політичної культури, а випускники програми не лише формально братимуть участь у політичних процесах, а займатимуть лідерські позиції у суспільстві.

Надзвичайно важливим у роботі є ґрунтовний аналіз процесу формування науково-дослідницької компетентності бакалаврів політології шляхом залучення до однієї з чотирьох програм проведення наукового дослідження: універсальної, міждисциплінарної, міжнародної та наукової. На особливу увагу заслуговують висвітлені у дисертації умови, принципи та особливості застосування науково-дослідного підходу до організації практики, що робить студентів виробниками знань. Таким чином, студенти мають можливість вивчати політику в дії у реальних контекстах, що сприяє вдосконаленню академічних і особистісних умінь та навичок студентів, забезпечує отримання досвіду організації і проведення реальної науково-дослідної роботи.

Цінним досягненням дисертантки є порівняння сучасного досвіду організації та змісту професійної підготовки бакалаврів з політології в університетах Англії, Уельсу і України, що дає змогу детальніше вивчити основні відмінності та визначити напрями подальших досліджень.

Варто підкреслити значення для вітчизняної педагогічної компаративістики аналізу програмно-методичного забезпечення та виявлення педагогічних умов реалізації професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології Англії та Уельсу, до яких належать компетентнісний підхід, інтерактивний характер методів та форм навчання, міждисциплінарний підхід, формування дослідницьких умінь та навичок під час проходження навчальної практики та організація навчального процесу, зорієнтованого на студента.

На нашу думку, незаперечну наукову цінність для вітчизняної теорії і практики професійної освіти становить розроблена авторкою модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології Англії та Уельсу, яка відображає основні принципи та засади зазначеної системи.

7. *Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації*

У цілому високо оцінюючи наукове й практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід назвати певні дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. На наш погляд, дисертація суттєво виграла б, якби дисертантка провела ретроспективний аналіз становлення професійної підготовки бакалаврів з політології в Англії та Уельсі, простеживши генезу розвитку системи та окресливши низку критичних елементів і суспільних змін, які сприяли трансформаціям зазначеної системи. Такий аналіз надав би можливість порівняти

шляхи розвитку системи професійної підготовки політологів Англії, Уельсу та України з метою прогнозування напрямку подальших реформ.

2. У дисертації (підрозділ 2.2.2.) авторкою дослідження зазначено моделі проходження практики: модель «Брунельський сендвіч», Вестмінстерська модель. Ми вважаємо, що варто було б коротко пояснити зміст зазначених моделей та розкрити особливості та переваги впровадження такого досвіду у навчальних закладах Англії та Уельсу.

3. Ґрунтовнішого аналізу заслуговують критерії, за якими оцінюється ступінь сформованості фахових та загальних компетентностей майбутніх фахівців з політології.

4. Оскільки підготовка студентів в університетах Англії та Уельсу до науково-дослідницької діяльності відбувається через впровадження чотирьох моделей викладання: науково-дискусійна модель, науково-орієнтована модель, науково-керована модель та науково-базована модель, доцільним було б розглянути, яким чином зазначені моделі впливають на зміни у цільовому, змістовому, операційному, стимульовано-мотиваційному та контрольному-регульовальному компонентах професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук в університетах Англії та Уельсу.

5. У контексті реформування та оновлення системи професійної підготовки політологів в Україні, вважаємо корисним систематизацію законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук в Англії та Уельсі, на дві групи: міжнародні та національні документи, з метою окреслення необхідних змін у вітчизняному законодавстві та визначення напрямку змін відповідно до світових вимог до якості професійної підготовки бакалаврів з політології в Україні.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні положення не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи.

8. *Повнота викладення результатів в опублікованих працях*

Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено у 12-ти працях (з них 11 – одноосібні): 1 монографія, 4 статті у наукових фахових виданнях України; 2 – у виданнях, включених до наукометричних баз даних (з них 1 належить до переліку наукових фахових видань України); 5 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

9. *Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації*

Зміст та структура автореферату відображають зміст дисертації та досить повно висвітлюють її основні результати, висновки й рекомендації.

10. Висновок

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Брандибури Ірини Юріївни «Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки і практики.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація Брандибури Ірини Юріївни «Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу» відповідає вимогам п. 9; 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»

Ю.Е. Лавриш

Підпис Лавриш Ю.Е. засвідчую:
учений секретар
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»

А.А. Мельниченко